

DET TYSKE ANGREP PÅ NARVIK

Den offisielle, historiske beretning om krigen i Norge i 1940 vil sikkert ikke foreligge før om flere år, og da de for Marinen tragiske begivenheter i Narvik berørte så mange familier, har jeg trodd det ville være riktig å gjøre offentligheten bekjent med det som foregikk og som sikkert ikke er kjent i detalj.

Fra mobiliseringen til 7 april 1940.

Jeg var fra september 1939 sjef for panserskipet *Norge* og 1ste panserskipsdivisjon, bestående av *Norge* og *Eidsvold*. *Eidsvold's* sjef var kommandørkaptein *Willoch*.

Divisjonen var fra november 1939 til 30 mars 1940 stasjonert i Tromsø, men ble da beordret til Narvik, hvor fartøyene ankom 1 april.

Samtidig ble en *Ofoetavdeling* opprettet med meg som sjef. Avdelingen besto av de to panserskip, ubåtene B. I og B. III med moderskipet *Lyngen*, samt bevoktningsbåtene *Michael Sars* og *Kelt*.

Den 4 april var jeg i Tromsø for midlertidig å overta også stillingen som sjef for 3dje Sjøforsvarsdistrikt, idet den egentlige sjef da reiste sørover på permisjon innvilget av Kommanderende Admiral.

I løpet av denne uke var panserskipene ute én gang for å rekognosere stillinger i Ofotenfjorden.

5 april ble full beholdning av stridsammunisjon brakt opp i kanontårn og kasematter og til skyts for øvrig.

Skytset var i full orden, og den opprinnelige bestykning, hvis hovedskyts var 2—21 cm og 6—15 cm kanoner var

DET TYSKE ANGREP PÅ NARVIK

Kommandør Askims beretning

GRØNDAHL & SØNS FORLAG
OSLO 1947

100599

blitt supplert med et etter omstendighetene meget godt luftskyts.

Etter ankomsten til Narvik meldte panserskipssjefene seg til oberst Sundlo, og situasjonen ble diskutert i sin alminnelighet.

Lørdag 6 april kom en del britiske og amerikanske journalister ombord og ville ha min mening om sannsynligheten for angrep på Narvik og situasjonen i Nord-Norge i det hele — hvilket jeg ikke så noen grunn til å gi dem.

8—13 april.

Av vesentlig betydning for hvorledes begivenhetene utviklet seg ved de tyske fartøyers inntrengen var *værforholdene*:

De forskjellige rapporter sier om disse:

Sjefen for B. III: «Det var ved anledningen beksvart og høy sjø.»

» » B. I: «Grunnet snøtykke drøyet man tiden litt for å se været an.»

«Hørtes kanonskudd ute i fjorden. Man kunne dog intet se grunnet snøtykke.»

«Snøtykke hindret undervannsangrep ute i fjorden.»

Intendant Opstad, *Eidsvold*: «Ved anledningen var det høy sjø, snøtykke og storm.»

Styrmann Arne Langeland, *D/S Cate B* (la i Narvik): «Været var det merkeligste jeg har sett. Kuling med svære snø- og haglbyger, og luften var gul og tykk og ugjennomsiktig som jeg bare har sett den. Kalt som bare fy, isflak la og drev i fjorden. Det var som bestilt av tyskerne.»

Jeg vil i det etterfølgende la de mest interessante tale for seg selv og bare knytte noen bemerkninger til dem jeg synes det er nødvendig.

Rapport fra sjefen for Norge og Ofotavdelingen til Kommanderende Admiral av 20 april 1940:

«Mandag morgen 8de ds. var Ofotavdelingens fartøyer fordelt slik:

Panserskipene til ankers i Narvik med akterfortøyning for å kunne ha telefon ombord. Ubåtdivisjonen og «Lyngen» likeledes i Narvik fra lørdag formiddag på grunn av et mindre maskinhavari på «Lyngen». «Kelt» lå på bevoktning mellom Barøy og Tjellodden. «Michael Sars» i Lødingen.

Ved meddelelse, omtrent kl. 0600, om at et engelsk minefelt var lagt ut i Vestfjorden, ga jeg ordre til å gjøre klart skip for kamp og fyre opp under alle kjeler. Undervannsbåtene fikk ordre om å gjøre krigstorpedoene klare og avgå snarest til Liland, hvortil «Lyngen» fulgte ut på dagen. «Syrian» og «Thorodd II» fikk ordre om å patruljere på hver sin side av minefeltet. All trafikk over Vestfjorden ble stanset gjennom S.F.D. 3 ved meddelelser til havnefogder og ekspeditører (jeg var også fungerende sjøforsvarssjef, da kommandør Hagerup var permittert).

Ut på dagen ble fyrene benket på panserskipene, men det ble atter gjort klart til gang omtrent kl. 2000, da det ble mottatt meddelelse, opprinnelig fra England, om at tysk angrep på Narvik var sannsynlig ved midnattstid. Jeg sendte samtidig «Eidsvold» ut i innløpet, men ble selv liggende for å ha telefonforbindelse lengst mulig. Undervannsbåtene ble sendt lenger inn i Bogen for å ligge dekket mot innsyn, og begge bevoktningsbåtene ble sendt ut på feltet.

Et tysk hvalkokeri, «Jan Wellem», var kommet inn på havnen ved 1700 tiden og ble visitert av sjefen for «Senja» som hadde oppsyn på havnen. Sjefen meddelte meg at kapteinen hadde oppgitt at fartøyet kom fra Ishavet og hadde olje og proviant ombord. Sjefen hadde spurt et av mannskapet om de kom fra Petsamo, hvilket dette hadde bekräftet.

Jeg antok derfor at fartøyet hadde ligget i russisk eller finsk havn under den finsk-russiske krig.

komnes antall blir 109¹⁾. Jeg vedlegger en fortegnelse over dem som ble reddet i land i Narvik, en liste over dem som er funnet og begravd i Narvik samt en liste over permitterte, på sykehus og i arrest. Denne siste liste, for de permittertes vedkommende, er ikke helt sikker.

«Eidsvold» hadde en besetning på 237 mann. Av disse var sannsynligvis 39 mann permitterte, 3 på sykehus og 1 i arrest. 8 mann er reddet, hvorefter de omkomnes antall blir 186²⁾. Jeg vedlegger fortegnelser som for «Norge».

Bevoktningsbåtene. Besetningene på «M. Sars», «Kelt» og «Senja» er alle reddet og befinner seg i Narvik.

Fungerende nestkommanderende, kaptein Sandved, har med assistanse av det øvrige befall tatt seg av underbringelse, bespisning av de reddede, og likeledes begravelse av de funne døde.

All forbindelse med de tyske myndigheter har gått gjennom byens sivile myndigheter, og befall og mannskap har fått lov til å innrette seg og ferdes i byen på samme måte som innbyggerne.

Jeg lå på sykehus fra 9 til 15 ds., idet legene mente at det var fare for lungebetennelse. Flere andre har også ligget lengere eller kortere tid på sykehus. Det alvorligste tilfelle er kv. Bratholdt, med brukket lårbein.

De i disse rapporter nevnte tidspunkter er omtrentlige, idet alle signal- og radiojournaler samt notater om motatte og avsendte telefonmeddelelser er gått til bunns med fartøyet.

Per Askim.

Såvidt undertegnede kan kontrollere stemmer rapporten med begivenhetene.

C. A. Thuestad.
Navigasjons- og
manøvreoffiser.

Sandved.
Fung. nestk.
S. B. Svendsen.

A. Eriksen.
Signalør.

¹⁾ Korrigert antall 100.

²⁾ » » 177. P. A.

Utdrag av beretning fra kommandør Askim,
datert London juni 1940:

«Utover dagen innløp forskjellige meldinger om de tyske transporter gjennom Øresund og Beltene og om de tyske troppetransporter nordover mot den danske grense.

En av de overlevende fra «Eidsvold» forteller at en jager plutselig var kommet opp langs siden på «Eidsvold» og øyeblikkelig hadde satt en båt med en offiser og to mann ombord. Denne offiser og sjefen på «Eidsvold» hadde en samtale på akterdekket, hvorefter sjefen gikk inn i radiorommet, mens den tyske offiser gikk ned i båten, dog uten å sette av. I radiorommet har da sjefen ført den refererte samtale med meg. Da han kom ut kalte han den tyske offiser opp og ga ham en kort bekjed, hvorefter sjefen løp forover og ropte: «Nå skal vi slåss, gutter!»

Sjefen for Ramsund, overminør Hoås, og hans ca. 20 mann ble tidlig om morgenen overrumplet av en tysk jager som sendte folk i land. Alle mann ble sendt til Narvik, hvor de måtte bli inntil byen var gjenerobret.

Jeg vil tilføye at så vel jeg som de øvrige offiserer ved avdelingen helt fra tidlig mandag morgen var klar over at det var forestående store begivenheter på den norske kyst.

Da jeg åpnet ild var avstanden 8—900 meter, og det er betegnende at da jeg ga ordren sa min manøvreoffiser som sto ved siden av meg: «Nei, nei. Det er ikke jagerne. Det er bare hus på kaia vi ser.» Betegnende er det også at 4 torpedoer bommet på «Norge» på denne avstand, til tross for at de beskjet oss tverrskips og til tross for at fartøyet lå omtrent stille.»

Omtrent kl. 0320 9 ds. mottokes melding fra «Kelt» om at 9 tyske jagere passerte inn Ofotenfjorden. Jeg ga da ordre om å kaste loss og lette og slo alarm. Alle kanoner ble ladd med stridsammunisjon (sprenggranat), «Eidsvold» ble underrettet og fikk ordre om å holde lyttevakt på ultrakortbølgeapparat.

Under innhivingen da telefonkabelen ble brutt, kom en havnebetjent ombord med beskjed om at jeg skulle melde meg i telefonen i land hurtigst mulig. Jeg ga ham ordre om først å underrette de norske fartøyer på havnen om at angrep var forestående og derpå motta telefonbeskjeden i land. Denne ble mottatt umiddelbart før kampen og gikk ut på at tyske fartøyer skulle beskytes, engelske derimot ikke.

Under innhivingen og gangen utover mot innløpet ble surringer på redningsflåter og båter kastet loss, livbelter utdelt og styrbords sidefartøyer firt av og slept langs siden, da jeg var forberedt på å bli torpedert. Jeg antar at jeg omtrent kl. 0430 var i posisjon ut for malmkaia med babords batteri bærende mot innløpet. Kort etter ble to jagere synlig i snøtykken i innløpet ved Ankenes-siden. Da jeg noe tidligere hadde fått radiomeddelelse fra «Senja» (som var på vei til Bodø) om at en engelsk krysser lå ved Ramnes, og da Vestfjorden tidligere på dagen hadde vært full av engelske krigsskip, var jeg ikke helt sikker på de fremmede fartøyers nasjonalitet og anropte dem derfor med blink. Da dette ikke ble besvart, ga jeg ordre om å skyte et skarpt skudd for baugen på fartøyene. Før dette kunne bli utført, var fartøyene forsvunnet i snøtykken som da var usedvanlig tett.

Ved dette tidspunkt meddelte sjefen for «Eidsvold» i UK at en tysk offiser var kommet ombord med oppfordring om at fartøyet skulle overgi seg. Sjefen ba om forholdsordre. Han fikk ordre om å åpne ild og svarte tilbake: «Jeg går til angrep.» Kort etter hørtes et brak fra innløpet, men der kunne intet sees, likesom «Eidsvold» den hele tid var usynlig i tykken, skjønt den ikke kan ha ligget langt vekk.

Omtrent kl. 0445 kom de to jagere som var løpet inn såvidt til syne borte ved dampskipskaia. Jeg åpnet ilden med styrbords batteri, og det ble i alt skutt 5 skudd med 21 cm og 7—8 skudd med 15 cm. Været ble noe lettere, men det var fremdeles praktisk talt umulig å se i siktekikkertene. Tyskerne svarte med granatild¹⁾ og 3 torpedosalver å 2 torpedoer. De to siste torpedoer traff omtrent midtskips, og «Norge» veltet styrbord over og sank i løpet av 10—15 sekunder, omtrent kl. 0500.

«Eidsvold». Overlevende forteller at den tyske offiser som var ombord, i det øyeblikk han gikk i båten sendte opp et lyssignal, hvorefter jageren, som lå ganske nær, sendte en torpedosalve som bokstavelig sprenget fartøyet i filler. Sannsynligvis har ammunisjonsmagasinene gått i luften. Eksplosjonen var ganske sikkert det brak jeg hørte. Bevoktningsbåtene. «M. Sars» og «Kelt» ble kapret av tyskerne ute i fjorden. Likeså «Senja» som var på vei til Bodø for å eskortere fartøyer forbi det engelske minefelt. Sjefene på disse fartøyer hadde ordre om ikke å innlate seg i kamp.

Ubåtdivisjonen og «Lyngen». Jeg har intet kjennskap til disse fartøyers opptreden eller skjebne.

Ved senere engelske angrep ble de 3 bevoktningsfartøyer senket på Narvik havn.

Befal og mannskap på «Norge» oppførte seg den hele tid med ro og kaldblodighet, og alle ordrer ble utført hurtig og presist.

Jeg vil tilføye at situasjonen i vesentlig grad var dominert av den usedvanlige tette snøtykke, som sammen med grålysningen gjorde at fartøyene bare var synlige som mørke silhouetter og som gjorde siktingen meget vanskelig.

For tiden vites intet bestemt om hvilken skade «Norge»s ild har gjort på de tyske fartøyer.

Av «Norge»s 228 manns store besetning var sannsynligvis 35 mann permittert, 2 på sykehus i Tromsø og 2 i arrest i Kabelvåg. 90 mann er reddet, hvorefter de om-

¹⁾ Vistnok bare maskingeværild. P. A.